

***Организирана престъпност –
определение, характерни черти,
сили и средства, признаци,
форми, начини за прикриване на
дейността ѝ от държавни органи***

Илиан Алипиев

Илиан Алипиев – бивш началник на отдел „Военно контраразузнаване“ в ръководството на бившата „Служба Сигурност – Военна полиция и Военно контраразузнаване“ – МО, асоцииран сътрудник на Центъра по мениджмънт на сигурността и отбраната.

Текстът е лицензиран под [Creative Commons Признание-Некомерсиално-Без производни 2.5 България License](#)

Редактори: доц. Тодор Тагарев, доц. Велизар Шаламанов,
доц. Венелин Георгиев, посл. Валери Рачев

Престъпността и организираната престъпност са характерни за всяко едно съвременно пазарно общество. По принцип всяко едно умишлено престъпление е организирано, защото е с предварителен замисъл, включващ изучаване обекта на престъпление и на обстановката, привличане на съучастници и помагачи, ръководство, планиране и осъществяване на замисъла, прикриване на следите и т.н. Ето защо неправилно се смята, че организираната престъпност това е предимно тежката криминална престъпност като трафик на хора, оръжие и наркотици, проституция, рекет, отвличания, икономически и финансови престъпления, „пране“ на пари и други, където е налице предварителен замисъл, планираност, организираност, йерархия и детерминираност в действията на извършителите и съучастниците.

Тази статия няма за цел правна обосновка на проблема, а да обясни на популярен език същността на *явлението организирана престъпност* /ОП/.

Какво е организирана престъпност?

Европейското разбиране за „организирана престъпност“ е, че това е престъпност, в която съучастници са криминални групи, политически и други лица, а извлечените от престъпната дейност средства се използват за политически цели. Най-често ОП по принцип е дейност на управляващите, независимо от коя партия са, защото единствено те разполагат с властови държавен ресурс. ОП е срещана практика и сред опозицията, като не са изключени и съвместни действия с управляващите, с цел преразпределяне на финансов или друг ресурс за партийни цели. В тези случаи е налице взаимно прикриване между управляващи и опозиция, използване на едни и същи схеми, участници, сили и средства, обекти на въздействие.

Има съществена разлика между организираната и криминалната престъпност. Криминалната престъпност се превръща в организирана, когато към нея се прибави политическо и властово съучастие със съответните цели и се получи взаимна симбиоза между престъпност, политическа и държавна власт, с обща цел извличане на дивиденди за взаимно ползване.

По същия начин има разлика и между организирана престъпна група /ОПГ/ и престъпна група /ПГ/. Първата е клетка на ОП, а втората е клетка на обикновената криминална престъпност.

Елементи на ОП:

- ПГ;
- Получени средства от престъпната дейност на ПГ;
- Предаване на тези средства от ПГ на политически или държавни лица;
- Използване на тези средства от получателите за политически цели.

Нагледно ОП би могло да се опише така:

**ПГ + средства от престъпната дейност + политици +
използване за политически цели = ОПГ**

Характерни черти на организираната престъпност:

- Наличие на престъпни /криминални/ организации, групи, мрежи или на такива схеми;
- Свързване на тези организации, групи или схеми с политически и държавни лица, и осъществяване на обща дейност;
- Наличие на строга йерархическа подчиненост, понякога със стоящо на върха политическо лице;
- Извличане на взаимни ползи, изгоди или финансови средства, в резултат от престъпната дейност;
- Използването на част от тези средства и изгоди за политически цели, под диктовката на участващите политически лица;
- Кадруване във видовете власт с цел създаване на благоприятни позиции и възможности;
- Прокарване на изгодни законови и подзаконови нормативни актове, улесняващи ОП;
- Осъществяване на взаимно проникване между видовете власт, политическото представителство и организираните престъпни групи и взаимна зависимост;
- Организиране на „политически чадър” върху участниците чрез властовия ресурс в държавата;
- Санциониране на проговорилите, недисциплинираните или на разколебаните;

Най-често срещаните форми на организирана престъпност са свързани с:

- Политическата система;
- Икономическата система;
- Административната система;
- Законодателната система;
- Правоохранителната и правоприлагаща системи;
- Друга престъпност по смисъла на Наказателния Кодекс и др.

Често тези форми са от смесен тип и рядко съществуват самостоятелно или в чист вид.

Методите, ползвани от ОП са най-различни и изключително оригинални. Най-често това са:

- Предварително уговорени конкурси за обществени поръчки или търгове, при които част от дължимата по поръчката сума се връща обратно. Сумата, която обикновено е от 10 до 30 процента се прибира от организираните поръчката като спечелилият конкурса я калкулира в дейностите, обявени в поръчката. По същия начин се процедира и при работа по европроекти.
- Осъществяване на фиктивни продажби или износ, след което се тегли съответния ДДС.

- Приемане от партийни лидери и отговорни държавни служители на пари придобити при осъществяване на престъпна дейност /трафик на наркотици, проститутки, хора, оръжие и технологии с двойна употреба, енергийни носители, банкови и финансови престъпления и др./, давани от криминални лица срещу политическа и институционална закрила - т. нар. "политически чадър".
- Предварително уговорено с държавни органи пускане на серии „без бандерол“ от съответните производители на алкохол, горива, цигари и други бързо ликвидни стоки, без да се плаща съответния им акциз. При тази схема производителя разделя печалбата си с позволенията му да направи това, а ощетена е държавата със сумата на невнесените данъци.
- Внасяне на законопроекта и промяна на нормативната уредба с цел прикриване или улесняване на различни схеми за извличане на средства и ресурси.
- Вземане на процент или конкретни суми от длъжностни лица при осъществяване на: застраховки; вкарване на обществени средства в банки; зареждане с горива, консумативи и храни; договори за наеми или ползване; законов държавен и институционален контрол; дейности свързани със здравеопазването, образованието, лицензирането, назначаването на работа, правоприлагането, провоохраната, възможностите за лична изява и мн. др.
- Приватизиране на предприятия, купуване на активи, земи и обекти на умишлено занижени от правоимащите цени, умишлени фалити с предварително източени ресурси, измами с евросредства.
- Пренасочване на обществени средства и ресурси през собствени или нарочени за целта фирми, след което осъществяване на присвояването им, директно заплащане за фиктивни услуги или дейности.
- Поставянето на частни фирми на входа и на изхода на държавни фирми с цел присвояване на обществен капитал

Сили на ОП:

- Криминални мрежи;
- Корумпирани политици;
- Недобросъвестни партийни субекти;
- Недобросъвестни длъжностни лица от администрацията, законодателната, правоохранителната и правоприлагащата власт;
- Юридически и физически лица, действащи в услуга на ОП;

Средства на ОП:

- Политически;
- Икономически;
- Финансови;
- Юридически;
- Административни;
- Някои **СМИ**, обществени организации и сдружения;
- Тотален контрол;

- Наказване на излезлите извън контрол;
- Компрометиране.

Цели на ОП:

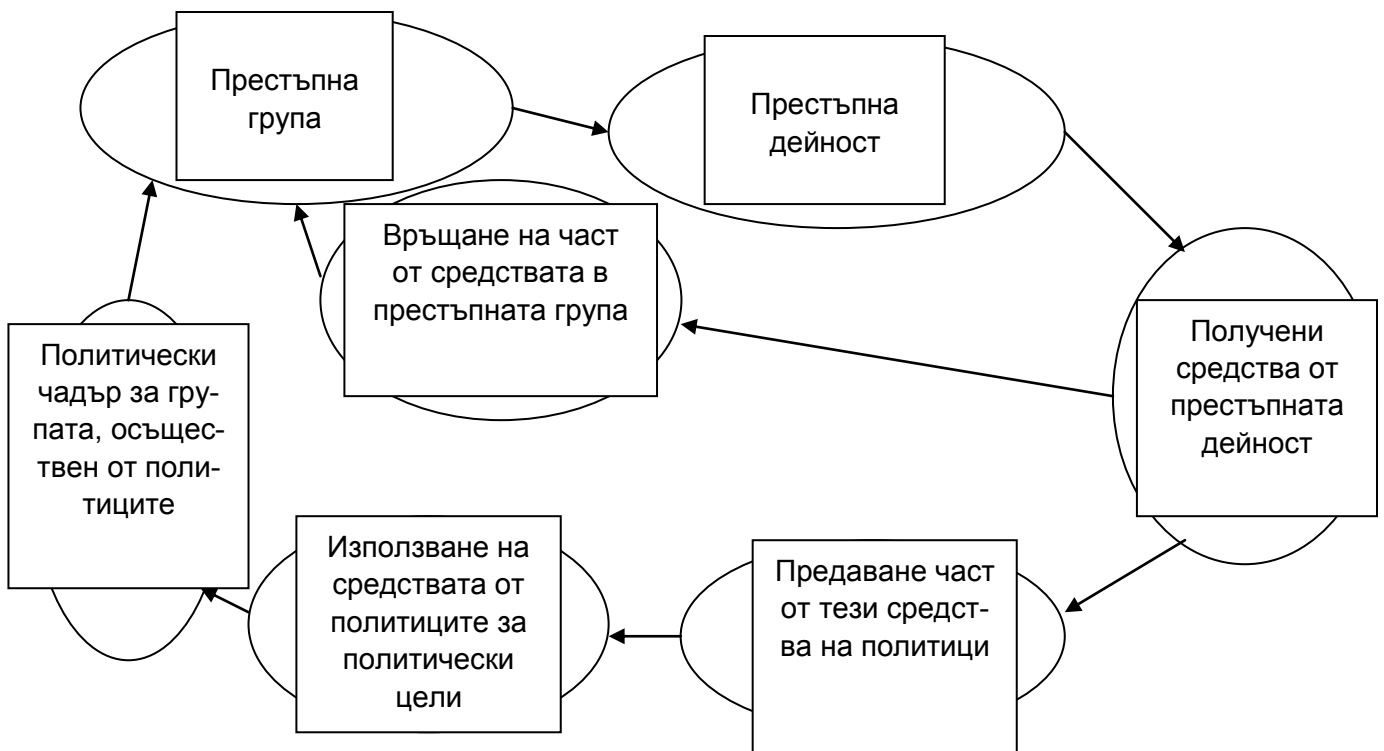
1. За политическите лица:

- получаване на безотчетни средства чрез дейността на престъпните групи и използването им за политически цели;
- използване на престъпните групи като силови структури по време на избори;
- ръководене на престъпни групи;
- разпъване на „чадър“ над дейността на престъпните групи.

2. За престъпните групи:

- извличане на финансови и други средства от престъпна дейност;
- споделяне на част тези средства с политически и/или държавни лица;
- получаване на указания и закрила за престъпната си дейност от политически и държавни представители;

Като процес ОП представлява затворен цикъл и най-общо изглежда така:

Обекти върху които въздейства ОП:

- Държавния бюджет;
- Държавни и финансови институции, банки, ценни книжа и др.;
- Частни и държавни фирми;

- Правнонормативната уредба;
- Еврофинанси;
- Външна и вътрешна търговия, внос и износ;
- Енергийни проекти и други предприятия;
- Лицензионна, застрахователна и друга такава дейност;
- Силови и правоохранителни ведомства;
- Партийни централи;
- Външен дълг и др.

Организираната престъпност обикновено се съпътства от:

- Корупция – политическа и административна, скрита и явна;
- Конфликт на интереси;
- Тежка криминална, икономическа, финансова и всякаква друга престъпност;
- Строга йерархия сред съучастниците и разпределение на функциите;
- Постоянен натиск върху участниците в схемите;
- Политическа закрила върху организаторите;
- Протекция от определени служители на правозащитната и правоприлагаща система;
- Движения на пари и капитали в посока от криминалната мрежа към представители на политическата класа и обратно;
- Сива икономика;
- Подставени лица като управляващи на икономически и стопански субекти;
- Черни каси /партийни и други/;
- Наличие и използване на безотчетни финансови и други ресурси;
- Печатане на пари и ценни книжа;
- Пране на пари; и др.

Често организираната престъпност е в контакти с други криминални мрежи от страната или в чужбина. Организаторите на ОП освен собствени ресурси използват и тези на държавата, на отделни държавни институции, банки, финансисти, юристи, на правозащитната и правоприлагаща системи, и даже на специалните служби. Търсенето между политическите лица и криминалните мрежи с цел осъществяване на ОП е взаимно. Криминалните мрежи търсят политическите за защита и покровителство, а конкретни политически лица търсят криминалните мрежи за да получат от тях допълнителни финансови средства от престъпната им дейност, за силово средство при разчистване на партийни сметки или за други политически цели.

Признаците за наличие и осъществяване на ОП са: видими, скрити, явни и косвени.

Явните може да са както видими така и скрити и недвусмислено сочат за наличието на ОП. Косвените признаци дават косвени улики за наличието на ОП. Видимите признаци са тези, които се получават по метода на обикновенното наблюдение или на анализа, а скритите – тези, за които е необходимо да се ползват специални методи и средства за разкриване-

то им. Обикновено това са средствата на специализираните органи за борба с организираната престъпност.

Най-общи признаците за наличие и осъществяване на ОП са:

- Необезпокояваност на участниците в престъпните схеми;
- Контакти между различните политически и държавно-административни нива с представители на престъпни /криминални/ организации и мрежи;
- Осъществяване на финансов и информационен обмен между горепосочените;
- Получаването на криминални поръчки в криминалните мрежи от политически лица;
- Липсата на наказания на заловени участници в корупционните схеми;
- Липсата на желание и политическа воля за активно противодействие на корупцията;
- Политически назначения на лица с доказан непрофесионализъм;
- Отстраняване на професионалисти и пречещи за осъществяването на схемите;
- Създаването на закони и правила, улесняващи протичането на корупционните схеми;
- Наличието на незаконно придобити доходи;
- Наличие на множество фирми, фалити и пак създаване на фирми, със съдружници криминални и политически лица;
- Дейност на фирми в чужбина и най-вече в офшорни зони, с ръководители подставени лица;
- Специфични митнически операции, с последващо теглене на ДДС;
- Наличие на фалшиви бандероли у производители;
- Подозрително движение на финанси от престъпни мрежи към политици и обратно;
- Видимо висок жизнен стандарт при ниски официални доходи и др.

Разбира се наличието на някои от посочените признаци не е достатъчно основание да се предполага, че дадено лице е участник в ОП.

Начини за прикриването на ОП от корумпирани правоохранителни и правопривагащи органи:

1. От специалните служби /СС/:

- Фиктивна вербовка на участници в ОП с цел прикриването им от некорумпираните правоохранителни органи, както и за осигуряването им на комфорт и алиби при срещи с представителите на властта;
- Разкриване на фиктивни разработки по ОПГ, мрежи и лица с цел: прихващането на интерес към тях от други български или чужди специални или полицейски служби; при възникването на скандал да се „докаже”, че по случая се работи; да се контролират участниците в ОП за да не „крадат” за себе си; да се събира компрометиращ материал за самите тях, с цел оказване на натиск за продължаване на участието.

- Изземване на разработки и оперативни материали от полицейски органи с цел покриване участниците в ОП;
- Провеждане на операции по прикриване дейността на ОП.
- Разработване на невинни лица, за вменияването на неизвършени престъпления с цел прикриване на истинските участници в ОП;
- Уведомяване на учасници в ОП за предстоящи мероприятия на СС.
- Недобросъвестно събиране на данни за участниците в ОП при разпоредена разработка, с цел оневиняването им.
- Предоставяне на служебни карти или зачисляване като нещатни служители, или като служители на прикритие и др.

2. От полицейските служби (освен гореописаните по т.1, които са валидни и тук):

- Затаяване на подадена информация за извършени престъпления;
- Умишлено водене на полицейското разследване в неправилна посока.
- Предоставяне на служебни карти или зачисляване като нещатни служители, или като служители на прикритие и др.

3. От следствието:

- Умишлено водене на следствието в неправилна посока;
- Неразпитване на важни свидетели и участници в ОП;
- Умишлено събиране на доказателства по неустановения за това ред;
- Умишлено просрочване или забавяне на сроковете, с цел заличаването на вещественни доказателствени средства /ВДС/;
- Прикриване или неприлагане на ВДС към съответното дело, или кражба на ВДС от съда;
- Ситуиране на основния виновен извършител като свидетел;
- Информирание на разследваната страна за предстоящи действия по делото с цел вземането на мерки;
- Правене на умишлено неверни заключения и предложения.
- Неправомерно прекратяване на следствието или предварителната проверка.

4. От прокуратурата:

- Неправомерно връщане на дело за доразследване;
- Умишлено изготвяне на предложение за прекратяване на досъдебното производство поради липса на престъпление;
- Участие в незаконни договорки с участниците по делото;
- Незаконосъобразно информирание на обвиняемите за хода на делото;
- Умишлено протакане и забавяне на делото.
- Неправомерно прекратяване и др.

5. От съда:

- Умишлено търсене на поводи за излизане с оправдателни присъди;
- Умишлено връщане на делото за доразследване;
- Умишлено бавене и протакане на делото.

- Умишлено прекратяване поради „липса“ на престъпление и др. подобни на горните т.1 - 4.

Има случаи, когато под формата на борба с организираната престъпност се разчиства терен за действие на конкретни престъпни групи или се извършват репресии срещу политически противници. Понякога борбата с организираната престъпност и корупцията сама по себе си се превръща във вид корупция. Затова степента на организираната престъпност в едно общество е тест за степента на неговото развитие и демократизация.

Изложеното дотук е един добър помощник както за дефиниране и идентифициране на ОП така и за организиране на превенцията и борбата с нея.

ПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА:

1. *Цикъл лекции за борба с организираната престъпност*, [Маршалцентър](#) – Гармиш Партенкирхен - Германия, 2001.
2. *”Оценка на заплахите от организирана престъпност”*. София: [Център за изследване на демокрацията](#), 2010.